

Pogoji za ustanavljanje pavšalnih obratov v majhnih krajih

Vprašanje: V naši precej majhni vasi, ki pa je oddaljena od drugih krajev in tudi od sedeža občine, je imela prej kmetijska zadruga svoj trgovinski obrat, v katerem smo se lahko oskrbeli z osnovnimi industrijskimi izdelki. Ker je bil promet tega obrata sorazmerno majhen, je posloval z izgubo in upravni odbor za druge je sklenil, da ga zapre. Da ne bi morali za vsako malenkost hoditi v bližnji kraj, smo prosili občino, naj odpre v vasi svoj obrat, toda občinski ljudski odbor je mnenja, da ni ekonomske osnove za odprtje obrata, čeprav vaščani zaradi tega trpijo. Vprašamo vas, ali so kakšne možnosti, da bi to vprašanje zadovoljivo rešili?

Odgovor: Z veljavnimi zakonskimi predpisi je določeno, da je mogoče razen trgovinskih podjetij, obratov v sestavu podjetij in samostojnih obratov ustanavljati tudi samostojne obrate s pavšalnim obračunom. To praktično pomeni, da lahko občinski ljudski odbori ustanavljajo samostojne obrate, za katere s pravili določajo razmerje med vodjo — posestnikom obrata in družbeno skupnostjo, konkretno njegovo razmerje do občine. Tako razmerje, ki obstaja v tem, da se posestniku obrata zagotovijo določena osnovna in obratna sredstva, hkrati z njegovo zavezo, da bo namesto vseh družbenih dajatev plačeval občini neko pavšalno vsoto, omogoča rentabilno poslovanje tudi najmanjšega obrata ali obrata v najmanjših vaseh in naseljih. Rentabilnost takega obrata ima svojo osnovo v tem, da so stroški trgovine reducirani na najmanjšo mero, zaslužek poslovodje pa ni fiksiran, niti zajamčen, temveč je odvisen od njegovega dela in poslovanja.

Pri določanju pavšala je važno, da računamo z dejansko možnim prometom obrata in na na tej osnovi določimo obveznost. Načelno je ta obveznost pri obratih v zelo majhnih krajih lahko tudi tako majhna, da je pravzaprav fiktivna. Vse je odvisno od konkretnih razmer. Vzemimo na primer naselje s 100 gospodarstvi. Če bi obrat prodajal naslednje predmete: sol, sladkor, vžigalice, kolomaz, vrvi, sukanec, posodo, drobne sestavne dele za vozove in drugo vprežno kmetijsko orodje, ročno orodje, nekaj gradbenega materiala in razne druge manjše potrebsčine, je mogoče s precejšnjo gotovostjo oceniti promet takega obrata. Vzemimo, da je promet ocenjen na 5 milijone din na leto. Pri 10 odstotni marži bi znašal bruto dohodek obrata 500.000 dinarjev. V skladu s stroški za dostavo blaga, s tako imenovanimi odvisnimi blagovnimi stroški — se stroški določijo v višini 120.000 din. Če želimo poslovodji zagotoviti zaslužek 8000 din, tedaj znaša ta zaslužek skupaj s prispevkom za socialno zavarovanje in prispevkom za stanovanjsko graditev 142.000 din. Tako ostane za pavšalni prispevek 38.000 din na leto.

Če bi ocena pokazala, da bi bil promet obrata tako majhen, da ne bi mogel zago-

toviti poslovodji niti minimalnega zaslužka — in ne bi našli nikogar, ki bi bil pripravljen voditi ta obrat — lahko kombiniramo ustanovitev trgovinskega obrata z gostinskimi obratom in tako omogočimo ob skoraj enakih stroških zadosten promet. Poslovodja obrata je tako stimulirana, da varuje poverjeno mu blago, da povečuje promet in da zmanjšuje stroške, ker vsak prihranek neposredno povečuje njegov zaslužek. Z znatno podražitvijo blaga pa ne bi mogel realizirati večjega zaslužka, ker bi mu vaščani plačevali višje cene le do tiste meje, do katere bi se jim splačalo kupovati v tem obratu, sicer pa bi se oskrbovali v bližnjem kraju, kakor da v kraju samem ni obrata. To pa ni niti v interesu poslovodje, ker se mu tako zmanjšuje promet in s tem tudi zaslužek. S pogodbo z občino je treba določiti tudi organiziranje potrošniškega sveta, ki bi opravljal družbeno kontrolo nad poslovanjem obrata, kar bi prispevalo, da bi prišli pozitivni učinki do močnejšega izraza in da bi bile onemogočene razne špekulantske težnje, do katerih lahko pride od časa do časa.

Redni in podaljšani letni dopusti

Vprašanje: Ali lahko delavci in uslužbenci, ki so zaposleni v gospodarskih organizacijah, dobijo daljši letni dopust kakor 30 dni in v katerih primerih?

Odgovor: Pravica do plačanega letnega dopusta delavcev in uslužbencev je urejena v uredbi o plačanih letnih dopustih delavcev, nameščenecv in uslužbencev (Sl. list FLRJ št. 56/46 s spremembami in dopolnitvami v Sl. listu FLRJ št. 58/47) kakor tudi v navodilih za izvajanje uredbe o plačanem letnem dopustu delavcev, nameščenecv in uslužbencev (Sl. list FLRJ št. 40/50).

Po teh predpisih znaša letni dopust v načelu najmanj 14 dni, a največ 30 dni vsakega koledarskega leta. Od tega načela pa veljajo izjeme samo glede najvišje meje priznavanja letnega dopusta, to je v primerih, ki so določeni s predpisi, je mogoče dati tudi daljši dopust kakor 30 dni v enem koledarskem letu.

To so — po točki 4, navodila za izvajanje uredbe o plačanem letnem dopustu kakor tudi po čl. 33. uredbe o nadomestilih, nagradah in posebnih pravicah izumiteljev, novatorjev in racionalizatorjev (Sl. list FLRJ št. 40/49) v zvezi s točko 29. odstavka 4. in 5. navodila za uporabljane te uredbe (Sl. list FLRJ, št. 40/50) — naslednji primeri:

1. Izumitelj ima pravico do daljšega plačanega letnega dopusta kakor je redni, to je do daljšega od tistega, ki mu je določen v zakonskih mejah do trideset dni, v vsakem letu, v katerem ima pravico do nadomestila za izum, in to v trajanju 10 do 30 dni. To je tako imenovani podaljšani plačani letni dopust. V primeru, ko je bilo izumitelju izplačano enkratno nadomestilo za izum, mu pripada pravica do podaljšanega plačanega letnega dopusta

samo v tistem letu, ko si je pridobil pravico do nadomestila. To pomeni, da je mogoče dati izumitelju skupni plačani letni dopust (redni in podaljšani), ki traja najdalj 60 dni v enem koledarskem letu.

2. Novatorju se daje podaljšani plačani letni dopust, ki traja največ 20 dni v tistem koledarskem letu, v katerem si je pridobil ta naziv. Novator torej lahko ima skupno plačanega letnega dopusta (rednega in izrednega) največ 50 dni.

3. Racionalizatorju se daje podaljšani plačani letni dopust, ki traja največ 15 dni v tistem koledarskem letu, v katerem je dobil ta naziv, kar pomeni, da lahko znaša njegov skupni plačani letni dopust v enem koledarskem letu (redni in podaljšani) največ 45 dni.

V naštetih predpisih so podrobno urejeni pogoji za določanje podaljšanega letnega dopusta.

Nadomestila za plače za dobo letnega dopusta (rednega in podaljšanega) se priznajo kot plače, ki se odvajajo iz skupnega dohodka gospodarskih organizacij (Sl. list FLRJ št. 16/57).

Postopek za najem kredita za nakup kmetijskih strojev

Vprašanje: Kmetijsko posestvo se je januarja letos obrnilo na Investicijsko banko s prošnjo za odobritev kredita za nakup več kmetijskih strojev. Investicijska banka je po postopku izven natečaja odobrila kredit sredi februarja letos. Nakup strojev pa ni bil niti do danes realiziran. Razlogi so naslednji: Investicijska banka je odobrila nakup točno specifičnih kmetijskih strojev, označenih po tipu in ceni. Ko je kmetijsko posestvo dobilo odobritev kredita, trgovinsko omrežje ni razpolagalo s točno tistim tipom strojev, ki je bil označen v specifikaciji, oziroma, če je kakšen stroj tudi imelo v skladišču, se je v vmesnem času podražil. Kmetijsko posestvo se je moralo ponovno obrniti na Investicijsko banko s prošnjo, da mu dovoli nakup drugega tipa strojev, kakor je bilo navedeno v predhodnem elaboratu oziroma, da mu za nakup posameznih strojev poveča znesek kredita zaradi v vmesnem času povišane cene. Zaradi take procedure je minila vsa doba pomladanske setve, ne da bi bili mogli prav za ta dela določene stroje kupiti. Vprašujemo, ali ne bi bilo mogoče postopek za najem kredita za nakup kmetijskih strojev tako urediti, da bi bil nakup strojev dejansko omogočen?

Odgovor: Opisane težave pri nakupu kmetijskih strojev je ugotovila tudi Jugoslovanska investicijska banka in, kolikor nam je znano, bo te dni omogočen postopek, ki bo rešil to vprašanje zadovoljivo. Gre namreč zato, da se po odobritvi kredita po popolnoma kratkem postopku lahko obvesti Investicijsko banko, s kakšnimi stroji razpolaga trgovinsko omrežje in da se pogodba o kreditu v kratkem času prilagodi dejanskemu stanju. Kolikor gre za povišanje cen, pride povišanje kredita v poštev samo v primeru, če kmetijska organizacija sama nima dovolj sredstev za plačilo razlike med povišano ceno in odobrenim kreditom. No, tudi v tem primeru mora kmetijska organizacija upoštevati, da je za povečani kredit potrebna tudi večja participacija in da mora s svoje strani kot minimum zagotoviti znesek povečanega deleža.